

Health Status of Women and Children During the 1310-1312 AH. Based on Dr.Klounieh's Studies and Reports

ARTICLE INFO

Article Type

Historical Original Research

Authors

Karimian A.* MSc

How to cite this article

Karimian A. Health Status of Women and Children During the 1310-1312 AH. Based on Dr.Klounieh's Studies and Reports. Sarem Journal of Reproductive Medicine. 2018;2(2):65-72.

ABSTRACT

Introduction In the Naser al-Din Shah era, some hospitals were established by a foreign advisor and Iranian physicians; but, they were not enough for the public needs with the high number of patients, especially in the case of common communicable diseases. First as an advisor and then as the head of the national health office of Iran, Dr. Klounieh was appointed to provide a comprehensive practical plan for health reform in Iran during three years. He developed a comprehensive report in 14 sections; in this article, we only presented some reports on the field of sexually transmitted diseases as well as women and children diseases.

Conclusion The reports prepared by the agents in each field can always be considered as valuable sources in scientific and historical studies and can guide researchers. Doctor-General Klounieh's report (Head of national health office of Iran) is one of the best examples. He prepared the comprehensive health status report for Iran in 1932-1934.

Keywords Dr.Klounieh; Health; Women; Children; National Health Office of Iran

*Governmental Management Training Center, Tehran, Iran

Correspondence

Address: Sarem Women's Hospital, Basij Square, Phase 3, Ekbatan Town, Tehran, Iran. Postal Code: 1396956111

Phone: +98 (21) 44670888

Fax: +98 (21) 44670432

ali_karymian_2011@yahoo.com

Article History

Received: January 21, 2017

Accepted: May 19, 2017

ePublished: June 15, 2018

CITATION LINKS

[1] Kooshesh Newspaper [2] Kooshesh Newspaper [3] Kooshesh Newspaper [4] Kooshesh Newspaper [5] Kooshesh Newspaper [6] Pars Yearbook [7] Pars Yearbook [8] Shafagh Newspaper [9] National Library and Archives of Iran. Accession No.1030046443 [10] National Library and Archives of Iran. Accession No.1030046349

وضعیت سلامت بانوان و اطفال براساس مطالعات دکتر کلونیه طی سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۱۲ شمسی

علی کریمیان * MSc

مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: از دوره ناصرالدین‌شاه چند مریض‌خانه توسط مستشار خارجی و ایرانی تاسیس شد، ولی این مراکز تکافوی نیازهای خیل بیماران دوره ناصری و پس از آن را نمی‌کرد، به‌خصوص زمانی که بیماری‌های مُسری شیوع می‌یافت. دکتر کلونیه ابتدا به‌عنوان مستشار و سپس به‌عنوان رییس کل صحنه مملکتی مامور شد برنامه عملی سه‌ساله برای اصلاحات صحنه مملکت طرح و پیشنهاد کند. او گزارش مفصلی در ۱۴ قسمت تدوین کرد. در این مقاله صرفاً مطالبی در حوزه بیماری‌های مقاربتی، زنان و کودکان بازنویسی و ارایه شده است.

نتیجه‌گیری: تهیه گزارش‌های مامورین در هر زمینه‌ای می‌تواند به‌عنوان یک مآخذ دست اول در مباحث علمی و به‌خصوص تاریخ‌های مقطعی و محلی رهگشا و به‌عنوان چراغی فراسوی پژوهشگران باشد. گزارش دکتر ژنرال کلونیه - رئیس کل صحنه مملکتی ایران - نیز دقیقاً از این اصل پیروی می‌کند، زیرا وضعیت بهداشت کشور را طی سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۱۲ شمسی نگاشته و ارایه نموده است.

کلیدواژه‌ها: دکتر کلونیه، بهداشت، زنان، اطفال، اداره صحنه کل مملکتی ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۱/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۲/۳۰

*نویسنده مسئول: ali.karimian1342@gmail.com

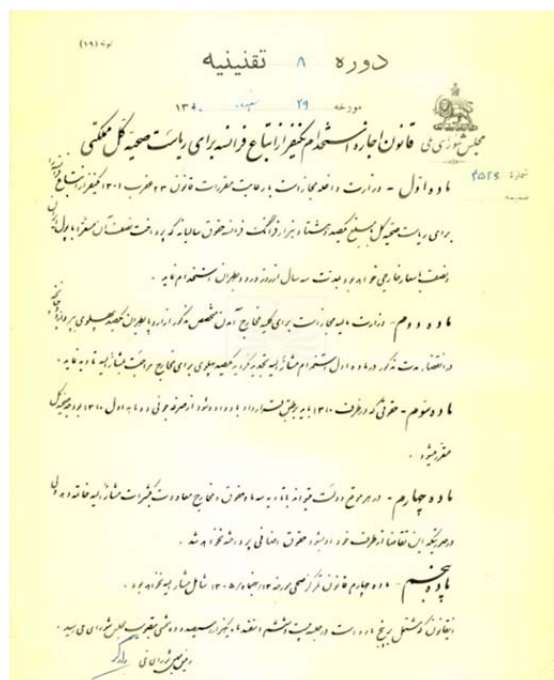
مقدمه

با تاسیس دارالفنون به‌عنوان نخستین مدرسه عالی، طب نوین در ایران پایه‌ریزی شد. دارالفنون در سال ۱۲۳۸ شمسی تاسیس شد و دارای رشته‌های متعددی از جمله، طب و داروسازی بود. این مدرسه با استخدام معلمان خارجی، سهم عمده‌ای در ترویج دانش طب داشت. با تاسیس دارالفنون پزشکان زیادی به‌خصوص از فرانسه، راهی ایران شدند و با همکاری دانش‌آموختگان طب، مریض‌خانه‌هایی تاسیس کردند. تعدادی از این پزشکان صرفاً به طبابت می‌پرداختند، اما عده‌ای دیگر در حوزه‌های اجرایی مشغول شدند؛ مانند دکتر گرنل، رییس موسسه پاستور و دکتر کلونیه که به ریاست کل صحنه مملکتی ایران منصوب شد.

ژنرال کلونیه در روز یکشنبه ۱۵ اسفند ۱۳۱۰ شمسی، به‌عنوان مستشار به ایران آمد و قبل از ظهر روز ۱۵ اسفند، به‌همراه آقای مجد، کفیل اداره صحنه کل، در وزارت داخله حضور یافت تا ژنرال کلونیه را به وزیر داخله معرفی کنند^[۱]. در روز سه‌شنبه همین ماه، کلونیه که سمت مستشاری اداره صحنه را داشت، به‌همراه وزیر داخله با تیمورتاش، وزیر دربار ملاقات کرد و مراسم معرفی به عمل آمد^[۲]. موضوع استخدام ایشان توسط دکتر ملک‌زاده و کمیسیون بودجه در جلسه ۷۸، به تاریخ ۲۶ اسفند ۱۳۱۰، در مجلس شورای ملی به ریاست علی‌اکبر دادگر مطرح شد و لایحه‌ای مبنی بر استخدام دکتر کلونیه با استناد به رعایت مقررات قانون، در ۲۳ عرق ۱۳۰۱، با حقوق ۱۳۱۵۲ تومان حقوق سالیانه تدوین کردند. پس از بحث پیرامون لایحه و کسب موافقت اکثریت نمایندگان، با ۷۹ رای مأخوذه از ۹۰ نماینده حاضر، با استخدام ایشان موافقت شد^[۳].

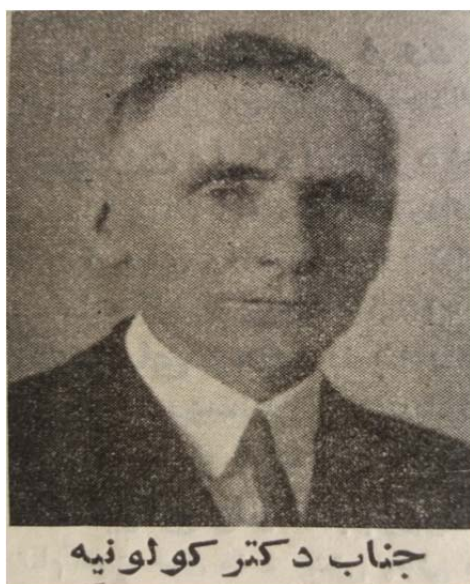
دکتر کلونیه طی مدتی، پیرامون صحنه مطالعاتی انجام داد و در تاریخ ۱۱ فروردین ۱۳۱۱ شمسی گزارشی از این مطالعات را تقدیم وزارت داخله نمود^[۴-۱۰]. دو روز بعد کمیونی مرکب از نمایندگان ادارات صحنه کل مملکتی، بلدیة تهران و نظمیة با حضور کلونیه،

رییس صحنه کل مملکتی و معاون وزارت داخله برگزار شد؛ در وزارت داخله شرح مسافرت وی به دماوند و بررسی آب‌های معدنی مطرح شد و پس از اختتام جلسه، دکتر کلونیه در خدمت وزیر داخله، گزارش بررسی خود را به وزارت دربار ارایه کرد^[۵]. پس از آن در راس تشکیلات صحنه، کلونیه فعالیت خود را آغاز کرد.

تصویر ۱) قانون اجازه استخدام یک نفر از اتباع فرانسه برای ریاست صحنه کل ایران

جان‌مایه این مقاله گزارش دکتر کلونیه در سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۱۲ شمسی است. سعی نگارنده بر آن است تا از ماحصل گزارش و اسناد دوره تصدی وی بر صحنه کل مملکتی، در آتیة نه‌چندان دور کتابی تدوین کند و به دانش‌پژوهان عرضه دارد. از این رو، در مقاله پیش رو، فقط مطالب مربوط به بهداشت زنان و اطفال مورد مطالعه قرار گرفته است و سایر مطالب گزارش و اسناد این برهه را به تفصیل در کتاب خواهیم آورد.

تصویر ۲) دکتر کلونیه

یک عمارت در مریض‌خانه نسوان، به‌منظور ساخت مریض‌خانه اطفال می‌رسید، ولی چون وجوه جمع‌آوری شده کافی نبود، عمارت ناتمام مانده بود. در سال ۱۳۱۰، صحنه، اعتبار کافی تهیه نمود و شروع به تکمیل ساختمان مزبور کرد.

متصدیان صحنه استان‌ها و شهرستان‌ها در سال ۱۳۱۱

شمسی

اطباء صحنه اطراف تهران

- شهریار: دکتر سیدمهدی‌خان بنی‌هاشمی
- ساوه: سید حسن‌خان افتخار و دکتر ابوالقاسم‌خان رهنما
- شریف غار و فشافویه: دکتر نصرت‌الله‌خان
- فیروزکوه: یونس‌خان حیدرزاده
- دماوند و رودهن: حبیب‌الله‌خان زند
- گرمسار: دکتر میرزا عباس‌خان حافظی‌خوار
- ورامین و امام‌زاده جعفر: دکتر محمدخان مجرب
- ورامین: سید یحیی‌خان سیدالحکما
- شمیرانات: موسی‌خان حاذقی
- کن: میرزا سید حسن‌خان طباطبایی، میرزا حسن‌خان پزشکی
- ساوجبلاغ: میرزا محمدخان بکتاش

آذربایجان

- تبریز: دکتر سید محمدخان موسوی، کفیل صحنه
- اردبیل: میرزا محمدحسن‌خان شمس، طبیب صحنه بلدی و میرزا اسدالله‌خان مشیر، طبیب بلدی
- رضاییه (ارومیه): دکتر محمدعلی‌خان راشدی، طبیب صحنه
- مراغه: دکتر عبدالصمدخان فرهود، طبیب صحنه بلد خراسان

خراسان

- مشهد: دکتر حسن‌خان افتخاری، طبیب صحنه بلدی؛ دکتر فتحعلی‌خان صبا، طبیب صحنه بلدی؛ دکتر ولی‌الله‌خان مظفری، طبیب صحنه بلدی؛ دکتر علیرضاخان اعتمادی، طبیب صحنه بلدی
- قوچان: دکتر محمودخان نجم‌آبادی، طبیب صحنه
- بجنورد: میرزا آقا موید قرشی، طبیب صحنه
- سبزوار: دکتر علی‌خان شاملو، رئیس صحنه و مریض‌خانه؛ دکتر عبدالحسین‌خان معتکف، طبیب بلدی
- تربت: علیرضا ضیایی، طبیب صحنه
- نیشابور: دکتر ابوالقاسم ثقفی، طبیب صحنه
- بیرجند: دکتر غلامحسین میرزا جهانبانی، طبیب صحنه
- ترشیز: دکتر عمادالدین‌خان خواجوی، طبیب صحنه

سیستان

- زاهدان: دکتر مرتضی‌خان فریس، طبیب صحنه

کرمان

- کرمان: دکتر مهدی‌خان فیلسوف‌زاده، رئیس صحنه، دکتر علی‌خان ایروانی، رئیس مریض‌خانه نوریه
- رفسنجان: میرزا ابوالقاسم‌خان کریمی، طبیب صحنه بلدی

فارس

- شیراز: دکتر ابوالقاسم‌خان بهرامی، رئیس اداره صحنه فارس و بنادر؛ دکتر سید نصیرخان سینایی، معاون صحنه و جراح مریض‌خانه؛ دکتر فضل‌الله‌خان زاهدی، طبیب صحنه
- آباد: میرزا محمدعلی‌خان حقیقت‌کیش، طبیب صحنه؛ بهجت‌خان وصال، طبیب صحنه

بوشهر

- بوشهر: دکتر ابوالقاسم منیری، طبیب مریض‌خانه؛ دکتر شمس‌الدین‌خان افلاطونی، طبیب قرنطینه

تشکیلات مرکزی صحنه کل مملکتی

- میرزا سعیدخان مجدی، کفیل صحنه کل مملکتی
- میرزا سید ابراهیم‌خان الفت، قسمت اداری
- میرزا یوسف‌خان کافی، رئیس کابینه و میرزا غلامرضاخان، دبیر عضو سرویس محاسبات
- میرزا مصطفی‌خان ناصر، رئیس محاسبات و آقای میرزا جوادخان مولوی، معاون و ۳ عضو دیگر
- در قسمت امور فنی: دکتر یوسف‌خان بزرگمهر (علیم‌السلطنه)، رئیس اداره فنی و آبله‌کوبی و شیخ محمدخان شهرداد متصدی احصاییه آبله‌کوبی
- اداره پرسنل و تفتیش، دکتر رضاخان صحت حکیم‌زاده، رئیس تفتیش موسسات صحنه کل و کارکنان؛ دکتر علی‌خان امیرحکمت، مفتش صحنه کل مملکتی
- مریض‌خانه‌های دولتی: دکتر علی‌خان پرتو اعظم، رئیس مریض‌خانه دولتی؛ دکتر عباس‌خان لقمان‌دهم، رئیس قسمت طبی؛ دکتر محمدخان خلعت‌بری، متصدی قسمت جراحی؛ دکتر عنایت‌الله‌خان فرزند، رئیس پلی‌کلینیک طبی؛ دکتر سید مهدی‌خان طوفه، رئیس پلی‌کلینیک جراحی؛ دکتر امیرخان امیریان، معاون قسمت طبی؛ دکتر ابوالقاسم‌خان رسولی، رئیس لابراتوار؛ دکتر حبیب‌خان عدل، رئیس سرویس رادیو؛ دکتر محمدخان حسابی، متصدی سرویس رادیو؛ دکتر محسن‌خان سیاح، دندان‌ساز مریض‌خانه دولتی
- مدرسه قابلیت: دکتر علیم‌الملک فرهنگ‌مندی، رئیس مدرسه و معلم حفظ‌الصحه؛ دکتر امیراعلم، معلم افتخاری تشریح توصیفی؛ دکتر اعلم‌الملک، امراض عمومی؛ دکتر حکیم‌اعظم، معرفه‌الاعضا؛ دکتر معاون، قسمت قابلیت امراض زنانه؛ خانم عزت‌ملک حسابی، ناظمه
- مریض‌خانه وزیری: دکتر مهدی‌خان ملک‌زاده، رئیس مریض‌خانه وزیری؛ دکتر میرزاقرخان، رئیس قسمت جراحی؛ دکتر اشت دراستی‌انف رئیس قسمت طبی؛ دکتر سیدعبدالوهاب‌خان سهراب، رئیس پلی‌کلینیک خارجی؛ دکتر یحیی‌خان میرزا شمس‌الملک‌آرا، رئیس سرویس کحالی؛ دکتر خسروخان پورمختاری، معاون قسمت جراحی
- مریض‌خانه نسوان: دکتر حسین‌خان، معاون طب داخلی؛ عینی‌خانم نجم‌آبادی، معاون قسمت داخلی؛ نورآفاقی‌خانم مالک، رئیس مطب خارجی؛ مریم‌خانم فهیمی و بدرام‌خانم کمالی، قابله
- موسسه پاستور: دکتر گران‌دل، رئیس موسسه پاستور؛ دکتر مشعوف، متصدی قسمت سرولوژی؛ دکتر سید حسن‌خان میردامادی، متصدی واکسن‌سازی؛ دکتر میرزا احمدخان نجم‌آبادی، قسمت شیمی؛ دکتر مهدی‌خان ذوالریاستین، پره پاراتوار؛ تیمور میرزا دولت‌شاهی، متصدی تهیه مایه آبله؛ آقای شکوهی، مترجم و محاسب

مریض‌خانه‌ها در حدود سال ۱۳۱۱

- قرنطینه قصرشیرین: ساختمان این مریض‌خانه پس از ۲ سال، در سال ۱۳۱۰ شمسی تکمیل شد و قسمت اعظم آن از قبیل مسافرخانه، منزل طبیب لابراتوار و غیره به اتمام رسیده بود، به‌طوری که وسایل آسایش مسافرین در مواقعی که قرنطینه برقرار باشد کاملاً فراهم و مهیا بود [4-10].
- مریض‌خانه نسوان: دکتر ابوالقاسم‌خان بختیارپور، رئیس مریض‌خانه نسوان
- مریض‌خانه امراض اطفال: برای تاسیس این مریض‌خانه، وجوهی به‌وسیله شب‌نشینی و نمایش تهیه شده بود و به مصرف ساختمان

- بندر عباس: دکتر علی‌خان عمیدی، طبیب صحنی و قرنطینه
- بندر لنگه: دکتر عبدالله‌خان طبیب‌زاده، طبیب صحنی و قرنطینه

خوزستان

- ناصری (اهواز): دکتر سهراب‌خان برخوردار، رئیس مریض‌خانه؛
دکتر اسمعیل ناظم شهرضایی، طبیب صحنی بلدی
- آبادان: دکتر یدالله پورمند، طبیب صحنی و رئیس قرنطینه؛ دکتر
عبدالحسین کافی، طبیب صحنی
- محمره (خرمشهر): دکتر مهدی‌خان قدسی، رئیس قرنطینه
- شوشتر: دکتر علی‌اکبرخان زمانی، طبیب صحنی
- بهبهان: میرزا ابوالقاسم‌خان لقمانیان، طبیب صحنی
- دزفول: دکتر محمدعلی‌خان روانبخشان، طبیب صحنی

همدان

- همدان: دکتر مهدی‌خان بدیع، رئیس صحنه؛ دکتر ابوالقاسم
روانبخش، طبیب صحنی سیار؛ عبدالحسین‌خان صمیمی، طبیب
سیار صحنی؛ میرزا هادی‌خان مجیدزاده، طبیب صحنی بلدی؛
دورخانم شیرازی، قابله مریض‌خانه

ولایت ثلاث

- ملایر: دکتر عطاءالله‌خان طبیب‌زاده، طبیب صحنی و رئیس
مریض‌خانه ملایر
- نهاوند: دکتر عزیزالله‌خان طبیب‌زاده، طبیب صحنی
- تویسرکان: دکتر میرزا ابراهیم‌خان طیبیان، طبیب صحنی

کرمانشاه

- کرمانشاه: دکتر عبدالله میرزا جمشیدی جهانسوزی، رئیس صحنه؛
میرزا عبدالحسین‌خان الهامی، طبیب صحنی بلدی؛ میرزا
ابوالقاسم‌خان حکیمی، طبیب صحنی در مسلخ؛ بلقیس‌خانم
گوهری، قابله

لرستان

- خرم‌آباد: دکتر عباس‌خان حقیقت‌خواجوی، طبیب صحنی
- بروجرд: دکتر روح‌الله‌خان منوچهری، طبیب صحنی؛ دکتر
گاراگاشیان، طبیب بلدی؛ مادام گاراگاشیان، قابله صحنه
کردستان

- سنندج: دکتر باقرخان هنرمند، رئیس صحنه؛ آقای دانیال‌خان
معین‌امینی، طبیب صحنی بلدی

اصفهان

- اصفهان: دکتر سید عبد‌العلی‌خان طبیبی، رئیس صحنه و
مریض‌خانه شفایی

- یزد: دکتر محمدخان طاهری، رئیس صحنه؛ میرزا مسیح
مروستی، طبیب صحنی؛ عبد‌الرسول‌خان پژوهما، طبیب صحنی بلدی
- کاشان: دکتر عبدالله‌خان سینا، رئیس صحنه؛ حسنعلی‌خان کلایی،
طبیب صحنی بلدی

- قم: دکتر سید محمودخان مدرس‌زاده، طبیب صحنی؛ میرزا آقاخان
سعد‌الحکما، طبیب صحنی بلدی

- عراق (اراک): دکتر سید محمدخان هنجنی، طبیب صحنی؛
غلامحسین‌خان سراجی، طبیب صحنی بلدی

گلپایگان، خوانسار، کمره (خمین)

- گلپایگان: میرزا محمودخان اشراقی، طبیب صحنی
- خوانسار: میرزا محمدخان زهرایی، طبیب صحنی
- کمره (خمین): میرزا علی‌خان وثوقی، طبیب صحنی

خمسه

- خمسه (زنجان): دکتر نادر میرزای نادرشاهی، طبیب صحنی؛ دکتر
حکیمیان، طبیب صحنی بلدی؛ دکتر نوایی، طبیب صحنی بلدی
- قزوین: دکتر احمدخان آذرنوش، طبیب صحنی

گیلان

- رشت: دکتر علی‌خان شفا، طبیب صحنی؛ دکتر حسین‌خان مقدم،
جراح مریض‌خانه خیریه؛ دکتر سید حسین میرتقی‌اف، رئیس
قسمت طبی؛ دکتر وارطان، طبیب پُست امدادی؛ سعادت‌خان
ذوالخیر، طبیب پُست امدادی؛ دکتر روبن تیمورزوف، طبیب پُست
امدادی؛ زهرخانم ثابت، قابله بلدی

- بندر پهلوی (انزلی): دکتر ابوالفضل‌خان عباس‌زاده، طبیب صحنی
و رئیس قرنطینه؛ دکتر عباس‌خان نعیمی، طبیب جراح بیمارستان؛
دکتر منوچهرخان هدایت، رئیس قسمت طبی بیمارستان؛ دکتر
وستوکوف، طبیب بلدی و میکروب‌شناس؛ منصوره‌خانم خطیبلو،
قابله بلدی

- لاهیجان: دکتر احمدخان سیاسی، طبیب صحنی؛ دکتر علیرضاخان
پاکپور، طبیب بلدی؛ معصومه‌خانم عادل، قابله بلدی
- لنگرود: دکتر عبدالرشیدخان صفایی، طبیب صحنی؛ میرزا
محمدخان سیگارودی، طبیب بلدی

مازندران

- ساری: دکتر آرام خاجاطوریانس، طبیب صحنی؛ میرزا عبدالله‌خان
فخیمی، طبیب بلدی

- بابل: دکتر حسین‌خان احسان، طبیب و جراح مریض‌خانه؛ دکتر
حسین‌خان خصوصی، رئیس قسمت طبی؛ دکتر فروغ‌الله‌خان
بصاری، طبیب بلدی؛ لقانم‌اتحادیه رشتی، قابله بلدی
- استرآباد (گرگان): دکتر عباس‌خان سپهر، کفیل صحنه؛ میرزا
عبدالله‌خان اخباری، طبیب صحنی

سمنان

- سمنان: میرزا علی‌خان منتخب‌الاطبا، طبیب صحنی بلدی
- شاهرود: دکتر روحی علیرزاده پروینی، طبیب صحنی؛ دکتر میرزا
سید جعفرخان زرین‌علاج، طبیب صحنی بلدی
- دامغان: دکتر سید حسین‌خان طیار طبیب طیار، طبیب صحنی

خلاصه‌ای از راپورت صحنه کل مملکتی

گزارشی برای ارایه وسعت دایره صحنه مملکتی و اقدامات دولت در
حفظ صحت عمومی طبع شده است. بر طبق این گزارش، مرض وبا
در رفسنجان، در تاریخ ۱۲ اردیبهشت‌ماه، شیوع پیدا کرد. رئیس
صحنه کرمان با تلگراف به صحنه کل اطلاع داد که در کمال‌آباد،
رحمت‌آباد و قرائی رفسنجان، چند نفر مبتلا به قی و اسهال مشاهده
شده و ایشان برای تحقیق و تشخیص مرضا، به رفسنجان عازم شده
است. رئیس صحنه از رفسنجان اطلاع داد که تصور می‌رود مرض
قی و اسهال ساده باشد و بروز آن در اثر خوردن توت و گوشت‌های
فاسد بوده است، ولی در تاریخ ۱۴ اردیبهشت، مجدداً تلگراف‌هایی از
رفسنجان رسید، مبنی بر این که: "چون مرض مزبور در قریه
کمال‌آباد شیوع یافته و با امتحان میکروسکوپی ظن قوی به [وبا]
می‌رود، تا به تشخیص قطعی برسم، [برای] احتیاط مبتلایان را
مجزا و محل آلوده را محصور نگاه داشته و شرایط قرنطینه را برقرار
نمودند" [6].

شورای صحنی نظر به لزوم اقدامات فوری، جدی، تحقیق کامل در
مرض و شور در تصمیماتی که باید اتخاذ شود از همان روز ۱۵
اردیبهشت، در صحنه کل مملکتی تشکیل شد؛ راپورت‌های واصله
قرائت و تصمیمات لازمه اتخاذ شد.

برای تشخیص قطعی مرض، مطابق اصول علمی و فنی و بر حسب
نظر شورای صحنی، صبح ۱۶ اردیبهشت، یک نفر طبیب
میکروب‌شناس (دکتر مشعوف) از موسسه پاستور عازم رفسنجان
شد. دکتر مشعوف به اتفاق سه نفر طبیب دیگر و معین طبیب، با

تشکیلات اداره صحت کل مملکتی در دوره ریاست دکتر کلونیه

از سال ۱۳۱۱ تشکیلات اداره صحت کل از قرار: دکتر ژنرال کلونیه، رئیس صحت کل مملکتی؛ میرزا سعیدخان مجدی، معاون صحت کل مملکتی؛ دکتر یوسف‌خان بزرگمهر (علیم‌السلطنه)، رئیس اداره فنی و آبله‌کوبی عمومی؛ دکتر رضاخان صحت حکیم‌زاده (صحت‌السلطنه)، رئیس اداره تفتیش و کارکنان؛ میرزا ابراهیم‌خان آفت، رئیس کابینه؛ میرزا محمدخان مولایی، رئیس محاسبات بود.

امور صحتی سرحدات

براساس گزارش‌های موجود، قرنطینه‌های بنادر خلیج فارس در بوشهر، پس از ملاحظه وجود طاعون در بمبئی، اغلب برای کشتی‌هایی که از هند می‌آمدند دوره قرنطینه می‌گذراندند. همچنین طیاره‌های واردشده از هندوستان هم در معرض معاینه طبی قرار می‌گرفت. جهازات واردشده به بوشهر که از بمبئی وارد شده‌اند ۱۰۶ فروند، جهازاتی که از اروپا وارد شده‌اند ۶۳ فروند، جهازاتی که از بصره آمده‌اند ۱۳۱ فروند، جهازاتی که از بندرهای داخلی آمده‌اند ۲۰ فروند و مسافرانی که در کل قرنطینه گذراندند، ۲۹۴ نفر ذکر شده است. طیاره‌هایی که به بوشهر آمده‌اند هم، از اروپا ۱۳۱ فروند و از ممالک آسیایی ۱۳۲ فروند بوده است.

جهازات واردشده به محمره در طول سال هم از عراق بخاری ۲۱۶ فروند، کشتی‌ها از هندوستان بخاری ۱۰۴ فروند، کشتی‌های واردشده از اروپا ۳۷ فروند، شرعی ۴۴ فروند و مسافرانی که قرنطینه گذراندند، ۱۱۲۹ نفر گزارش شده است.

کشتی‌های واردشده به بندرعباس در طول سال، از عراق ۲۲ فروند، کشتی‌های واردشده از بندرهای داخلی ۵ فروند، کشتی‌های واردشده از اروپا ۸ فروند و کشتی‌های واردشده از آسیا ۲۱ فروند بوده است.

کشتی‌های واردشده به جزیره هنگام، در تمام مدت سال ۷ کشتی پستی و ۷ کشتی تجاری و ۴ کشتی نفتی و ذغالی، ۱۰ کشتی جنگی و ۳ کشتی مختلف بوده است.

قرنطینه‌های بحری سواحل بحر خزر

۱- بندر پهلوی: کشتی‌های واردشده به بندر پهلوی طی سال، ۳۴۵ فروند بوده است و ۱۴۶ فروند آن باری و بدون مسافر و ۱۰۰ فروند مسافری بوده است. عده مسافران کل کشتی‌ها ۳۷۹۷ نفر بوده است که عموماً معاینه طبی شدند و چون هیچ مرضی نداشته‌اند مرخص شده‌اند. این کشتی‌ها اغلب از بادکوبه به بندر پهلوی آمده بودند مگر عده اندکی که از بندرهای حاجی طرخان و پتروسکی، مستقیم از روسیه آمده بودند.

۲- آستارا: چون آستارا هم از طریق دریا و هم از طریق خشکی با ممالک خارجه مربوط می‌شد، روش قرنطینی آنجا، هم بری است هم بحری. عده کشتی‌هایی که طی سال وارد شدند ۶۸ فروند بود که ۲۰ فروند آن از بندرپهلوی و ۶۰ فروند آن از روسیه آمدند. مسافران واردشده به آستارا با کشتی‌ها ۱۵۸۸ نفر و مسافران واردشده از خشکی ۱۷۳۸ نفر بوده است و چون هیچ یک مبتلا به امراض ذکرشده در قرارداد صحتی بین‌المللی نبودند آزاد و مرخص شدند [۷].

امراض مقاربتی

در روزنامه شفق در رابطه با امراض مقاربتی به سال ۱۳۱۲ آمده است: "عموم اطباء تهران و ولایات بالاتفاق کثرت امراض مقاربتی و کثرت عده فواحش را تصدیق دارند، طریقه جلوگیری از این

لوازم کار و مقداری واکسن و دواجات و ادویه ضدعفونی، به‌وسیله طیاره، بعدازظهر همان روز به مقصد رسیدند و بلافاصله با اتومبیل به رفسنجان رفتند. ۱۳ نفر طبیب، برای جلوگیری از شیوع مرض، مبتلایان را در خانه‌های خود محصور و خانه‌های مریض را ضدعفونی کردند. قُرّای آلوده نیز به‌وسیله نظامیان محصور و عبور و مرور از آنها ممنوع شد. دکتر مشعوف روز ۱۷ اردیبهشت تلگراف زد که در امتحان میکروسکوپی باسیل‌هایی مشاهده شده و ناحیه رفسنجان مشکوک است. در تاریخ ۲۰ اردیبهشت، دکتر مشعوف تلگراف زد که آگلوتیناسیون میکروب، صریح و مثبت و به‌میزان یک‌پانصدم است؛ علی‌هذا دیگر شکی در وجود وبا موجود نیست. در شورای صحتی با مطالعه گزارش‌های مزبور وجود مرض وبا تایید شد.

در شهر رفسنجان و قُرّای اطراف برای جلوگیری و در شهر کرمان و یزد و بایک و آثار برای احتیاط، تلقیح عمومی به عمل آمد. در بندرعباس به‌خاطر آن که در هفته مختوم به ۱۷ اردیبهشت، یک عده مبتلا به قی و اسهال مشاهده شده بود به طبیب صحتی و قرنطینه بندرعباس دستور داده شد امتحان‌ها و دقت‌های صحتی به عمل آورند.

چون در تاریخ ۱۹ اردیبهشت، وجود مرض وبا به‌وسیله امتحان‌های میکروب‌شناسی مسلم شده بود، به صحتی بندرعباس و ریاست کل قرنطینه‌های جنوب در بوشهر دستور داده شد که روابط تلگرافی با صحتی کرمان برقرار نمایند و کاملاً در جریان سیر مرض و اقدامات صحتی باشند که مبادا مرض به بنادر سرایت کند. بین شهر کرمان و رفسنجان، همچنین در جلال‌آباد قرنطینه برقرار شد.

ارسال دواجات و واکسن ضدوبا و سایر لوازم طبی در بدو شروع مرض دومرتبه به‌وسیله طیاره و سه‌مرتبه با اتومبیل انجام شد و علاوه بر آن، هر روز مرتباً واکسن و دواجات لازم، به‌وسیله پست ارسال می‌شد. مقدار واکسنی که فرستاده شد، متجاوز از ۲۰۰ هزار دوز بوده است. واکسن‌هایی که ارسال شد، ساخت موسسه پاستور تهران بود. عده مبتلایان و متوفیات از ابتدای شروع مرض تا خاتمه مرض، ۱۶۰ نفر مبتلا و ۷۷ نفر متوفی بوده است و بقیه معالجه شدند. تعداد تلقیحات ضدوبا در شهر رفسنجان، سرجان، کرمان، بایک، آثار و سایر نقاط و قُرّای مجاور آنها که از تاریخ ۱۵ اردیبهشت تا ۱۲ خرداد انجام شد، روی‌هم‌رفته ۵۱۴۶ نفر نوبت اول و ۴۳۶۴۳ نفر در نوبت دوم بوده است.

منشاء سرایت مرض از طریق یکی از مسافران واردشده از هندوستان بود که در حال سلامت، حامل ژرم مرض بوده است و بدون آن که هیچ آثار ظاهری‌ای از وبا داشته باشد، ژرم مرض را به کرمان و رفسنجان آورد و باعث سرایت آن شده بود.

خاتمه و شدت مرض از ۱۶ تا ۲۱ اردیبهشت بود و با عملیات ضدعفونی و قرنطینه مریضی و منع رابطه قُرّای آلوده، به سایر نقاط سرایت نکرد. از ۲ خرداد به بعد، دیگر مبتلا و متوفایی در شهر رفسنجان مشاهده نشد. در قُرّای آلوده آخرین مبتلا در ۴ خرداد، در قریه نوش‌آباد بود که معالجه شد و در ۷ خرداد هم در قریه لاهیجان آخرین نفر وفات یافت. تا ۱۵ روز پس از فوت آخرین نفر، عملیات، اقدامات و مراقبت صحتی ادامه داشت و چون تا ۲۲ خرداد، دیگر مبتلایی مشاهده نشد، خاتمه مرض را اعلام کردند و اقدامات صحتی موقوف شد. اطباء اعزامی به‌تدریج مراجعت کردند و بروز و سیر مرض و خاتمه آن، مرتباً به مقامات مملکتی و موسسات صحتی بین‌المللی با اسرع وسیله اطلاع داده شد [۶].

به خدمت به ترتیب ذیل از مآخذ فلان رتبه مستخدمی رسمی (که دولت تعیین خواهد نمود) محسوب شود:

- صاحب دیپلم از اونیورسیتة اروپا، طبیب درجه یک
- صاحب دیپلم از اونیورسیتة اروپا که در یکی از مریض‌خانه‌های شهری که فاکولته داشته باشد، دو سال خدمت اکسترنی کرده باشد، طبیب درجه دوم
- طبیب صاحب دیپلم اروپا که در یکی از مریض‌خانه‌های شهری که فاکولته داشته باشد، دو سال خدمت انترنی کرده باشد، طبیب درجه سوم
- طبیب صاحب دیپلم اروپا که در یکی از مریض‌خانه‌های شهری که فاکولته داشته باشد، چهار سال خدمت انترنی کرده باشد، طبیب درجه چهارم
- طبیب صاحب دیپلم که حایز مقام پروفیسور اگرژه شده باشد، طبیب درجه ششم
- کسی که در انستیتو پاستور یا موسسات نظیر آن یا در دارالمجانین یا انستیتوی جلوگیری از امراض مقاربتی و غیره، دوسال استاژ داده و تصدیق رضایت دریافت کرده باشد، از مزایای دو سال اکسترنی بهره‌مند خواهد شد.
- اگرچه میزان احتیاج مملکت را به اطبای متخصص درست نمی‌دانم، ولی معتقدم که برای اطبای ذیل درجات آتی را باید منظور نمود:
- متخصص در میکروب‌شناسی، طبیب درجه دو
- متخصص در مالاریا یا حشره‌شناسی (درقسمت پشه)، طبیب درجه دو
- متخصص در معالجه مجانین، طبیب درجه سوم
- متخصص در امراض اعصاب، طبیب درجه یک
- متخصص در امراض کحالی، طبیب درجه دو
- متخصص در امراض گوش و حلق و بینی، طبیب درجه دو
- متخصص در امراض جهاز تناسلی، طبیب درجه یک
- متخصص در امراض صدری، طبیب درجه دو
- متخصص در امراض قابلگی و امراض زنانه، طبیب درجه دو
- متخصص در امراض معدی، طبیب درجه دو
- چنانچه این متخصصین آتیه در مریض‌خانه‌ها لاقلاً خدمت اکسترنی کرده باشند، خیلی مفید خواهد بود.
- دواساز و قابله:** دواسازان و قابله‌های دیپلمه تهران مایل به ترک پایتخت و رفتن به ولایات نیستند. در صورتی که در ولایات، دواساز و قابله دولتی یا آزاد یافت نمی‌شود. بنابراین در ولایات در تهیه نسخه‌های دوا چندان مراقبتی نمی‌شود و وضع حمل زنان حامله به دست ماماهاى ناشی است که از قواعد پاکیزگی و ضدعفونی عاری‌اند و بدین منظور حوادث وضع حمل و عوارض ناشی از آن زیاد دیده می‌شود. تجربیاتی که برای آموختن اصول اولیه نظافت به آنها به عمل آمده، ظاهراً نتایج محسوسی نداده است. بنابراین فعلاً تا موقعی که قابله‌های دیپلمه بعد، زیاد تهیه و حاضر به رفتن ولایات شوند، باید برای زنانی که تجربیات قابلگی دارند، به‌وسیله همکاری با اطبا وسایل کسب اطلاعات نمود که موفق شوند، باید اجازه قابلگی به‌عنوان قابله مجاز، تحصیل نمایند و با آن اجازه فقط در ولایات به عمل قابلگی مبادرت کنند. امتحانات قابله‌های مجاز را که بالطبع اجباری خواهد بود، باید برای زنانی که در یکی از زایشگاه‌ها یا مریض‌خانه‌های نسوان، دولتی یا غیردولتی مراکز ایالات، در مدت دو سال عملاً کار کرده باشند، بسط داد تا اگر پس از ختم دوره دو سال، استاژ خود در مریض‌خانه یا زایشگاه از عهده امتحان برآیند، جواز به آنها داده شود.

امراض عبارت است از: ۱- اقدامات ضدعفونی انفرادی، ۲- اقدامات و تدابیر اجتماعی از قبیل تاسیس مراکز معالجه، تنظیم امر فحشا، معاینه متناوب بعضی از جوانان، ۳- تعلیم و آگاهی عموم به تبلیغات لازمه. بنابراین باید بدو در تهران و بعد در ولایات، اقداماتی را که اخیراً کمیسیون حفظ‌الصحة پایتخت پیشنهاد کرده است، عملی نمود. خلاصه پیشنهادات مزبور از قرار تنظیم امر فواحش، معاینه منظم فواحش، تجزیه و معالجه فواحش مریض در مریض‌خانه تا رفع مرض آنها، معاینه متناوب بعضی از جوانان، تسهیل وسایل مراجعه به طبیب و معالجه امراض مقاربتی، دادن نصایح و دستورهای حفظ‌الصحة به مردم است [۸].

دو سند از کتابخانه ملی ایران

دست آخر به دو سند از اسناد موجود در کتابخانه ملی ایران می‌پردازیم که به موضوع‌های مختلفی در دوره مورد نظر ما اشاره دارد:

تلفات اطفال: میزان نسبت تلفات اطفال را جز به‌وسیله تهیه احصاییه‌های کافی نمی‌توان تعیین نمود، علل تلفات اطفال نیز بنا به آنچه در ضمن تفتیشات خود مشاهده نمودم، درست معلوم معین نیست.

علی‌التحقیق، علل تلفات اطفال در هر نقطه با نقطه دیگر اختلاف دارد و وابسته به جهل و فقر مادران، کافی‌نبودن تغذیه مادران بر اثر فقر، امراض بومی محلی (مالاریا) و بسط و توسعه امراض اجتماعی (سل و سیفلیس) مهیاست. تلفات اطفال بیشتر به قی و اسهال اطفال نسبت داده می‌شود، مبارزه با تلفات اطفال که توسط موسسه قابل تحسین "شیر و خورشید سرخ" به طرز رضایت‌بخشی شروع شده، باید به‌وسیله حفظ و حمایت نسوان در دوره حاملگی و بعد از وضع حمل و تاسیس مطب‌های مخصوص مراجعه زنان حامله، قبل از وضع حمل و معاینه و معالجه اطفال شیرخواره در موسسات صحتی عمومی دولتی یا غیردولتی توسعه یابد.

اعضای صحتی: عده اطبای آزاد و اطبای مستخدم دولت در تهران و در مراکز عمده ایالات کافی است و در بین آنها متخصصینی یافت می‌شود که اغلب معلومات رضایت‌بخش دارند. فقط شهرهای دیگر غیر از تهران، بعضی متخصصین مانند میکروب‌شناس و اطبای معالجه مجانین و غیره یافت نمی‌شود. برخلاف عده زیادی از قصبات و حتی بلوکات مهم، فاقد طبیب صحتی یا طبیب آزادند و داوطلبی برای نقاط مزبور یافت نمی‌شود و شاید علت آن کمی حقوق به آن نقاط باشد. این جانب سعی خواهم کرد با فرستادن اطبای سیاری که تحت اوامر روسای صحتی ایالات باشند، این نقیصه را رفع کنم.

مراجعت اطبای جوانی که در اروپا تحصیل می‌کنند و ازدیاد عده اطبایی که از مدرسه طب تهران دیپلمه می‌شوند، اجازه خواهد داد که متدرجاً نواقص ولایات رفع شود. در مورد محصلین ایرانی طب در اروپا لازم می‌دانم توجه عالی را به این نکته جلب نمایم که تشویق اطبای مزبور از طریق اعطای حقوق و مشاغل متناسب با زحمات آنها، به منظوری که در مسابقه‌ها اخذ کرده‌اند، بی‌نهایت مفید و موثر هستند، خواه مستخدم رسمی شوند و خواه کنتراتی باشند. مثلاً طبیبی که دیپلم دکترای طب از یکی از اونیورسیتة‌های اروپا به دست آورده، باید حتماً یک درجه از دیپلمه‌های طب تهران بالاتر باشد. همچنین انترن‌ها و اکسترن‌های سابق مریض‌خانه‌های شهرهایی که فاکولته دارند، باید بیشتر مورد تشویق شوند. این جانب، من‌باب مثل پیشنهاد می‌نمایم رتبه‌بندی اطبا در موقع ورود

اجرای طریقه سیفلیس‌شناسی دکتر ورن ایجاب می‌نماید، اساس طریقه دکتر ورن بر روی (یک نوع عکس‌العمل سیلان مایع) است که خیلی سهل و آسان و به‌وسیله اسباب ساده انجام می‌شود.

شدت و سیلان سرم خون یا مایع نخاع، شوکی که به‌وسیله مقیاس مخصوص تعیین می‌شود، وسیله تشخیص و اساس طریقه علاج و راهنمای معالجه قرار می‌گیرد. این طریقه حاوی شرایط لازمه به‌منظور عملی‌ساختن جلوگیری از سیفلیس به‌وسیله معالجه است و نتایج قابل توجهی می‌دهد. موسسه جلوگیری از امراض مقاربتی که در پاریس تحت نظر دکتر ورن اداره می‌شود، در سال ۱۹۱۶ میلادی، فایده عمومی آن در فرانسه رسماً تصدیق شد و حالیه در تمام عالم شعب زیادی دایر کرده است.

موسسه جلوگیری از امراض مقاربتی که در تهران تشکیل شود، علاوه بر معالجه سیفلیس به معالجه سایر امراض مقاربتی نیز خواهد پرداخت. موسسه مزبور ممکن است تحت ریاست یک نفر از اطباء جوان ایرانی که در فرانسه مشغول تحصیل‌اند، قرار گیرد؛ مشروط به این که طبیب مزبور در امراض مقاربتی تخصص حاصل نماید و به‌وسیله یک دوره استاژ کافی، در اجرای طریقه دکتر ورن، مهارت پیدا کند.

زایشگاه: تخت‌خواب‌هایی که در مریض‌خانه‌های دولتی و غیردولتی برای وضع حمل زنان تخصیص داده شده، فعلاً از ۳۰ تخت‌خواب تجاوز نمی‌نماید، لذا در مریض‌خانه جدیدالتاسیس یک قسمت مخصوص، برای زایشگاه زنان در نظر گرفته شده است.

مدرسه قابلیگی: محصلان قابلیگی تعلیمات علمی عالی می‌یابند، ولی کارهای عملی آنها کافی نیست، زیرا در دو زایشگاهی که کار می‌کنند، تعداد وضع حمل خیلی کم است. زایشگاهی که برای مریض‌خانه جدیدالتاسیس در نظر گرفته شده، این نقص را به‌خوبی رفع خواهد کرد [9, 10].

نتیجه‌گیری

تهیه گزارش‌های مامورین در هر زمینه‌ای می‌تواند به‌عنوان یک منبع دست اول در مباحث علمی و به‌خصوص تاریخ‌های مقطعی و محلی رهگشا و به‌عنوان چراغی فراسوی پژوهشگران باشد. گزارش دکتر ژنرال کلونیه - رییس کل صحیه مملکتی ایران - نیز دقیقاً از این اصل پیروی می‌کند، زیرا وضعیت بهداشت کشور را طی سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۱۲ شمسی نگاشته و ارایه نموده است.

تشکر و قدردانی: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

تأییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

سهم نویسندگان: علی کریمیان (نویسنده اول)، همه موارد مربوط به مقاله توسط ایشان انجام شده است (۱۰۰٪).

منابع مالی: موردی از سوی نویسنده گزارش نشده است.

منابع

- 1- Safavi S. Kooshesh Newspaper. 1932 Mar 7; 10(1792). [Persian]
- 2- Safavi S. Kooshesh Newspaper. 1932 Mar 10; 10(1795). [Persian]
- 3- Safavi S. Kooshesh Newspaper. 1932 Mar 18; 10(1932). [Persian]
- 4- Safavi S. Kooshesh Newspaper. 1932 Mar 31; 10(1808). [Persian]
- 5- Safavi S. Kooshesh Newspaper. 1932 Apr 1; 10(1809). [Persian]

این قابله‌های مجاز فقط حق خواهند داشت در ایالتی که دوره استاژ خود را در آنجا گذرانده‌اند یا بر حسب ضروریات محلی در ایالات مجاور آن، مبادرت به شغل قابلیگی نمایند.

پرستار مرد و زن: پرستاران زن و مرد به‌طور عموم نه اطلاعات و نه تجربیات کافی، هیچ کدام را ندارند و این مساله جای تعجب نیست، زیرا فاقد معلومات مقدماتی لازمه هستند. با تاسیس مریض‌خانه جدیدی که دارای لوازم صحیح و تشکیلات منظم باشد، وسیله تعلیم شاگردان پرستار مرد و زن، تحت شرایط رضایت‌بخش تهیه خواهد شد.

پرستاران مامور معاینه مریضی: چنانچه ۵ یا ۶ نفر دختر از خانواده‌های صحیح که دارای معلومات عمومی کافی باشند، به اروپا بروند و به وظایف پرستاران مامور معاینه مریضی در منازل آنها که دارای وظیفه اجتماعی و صحتی مهمی هستند، آشنا شوند، کار بسیار مهمی خواهد بود. دختران مزبور پس از مراجعت به ایران، معلمه پرستاران دیگر خواهند شد.

موسسات صحتی، مریض‌خانه‌های طهران

در تهران صرف نظر از مریض‌خانه‌های قشونی (۲۰۰ تخت‌خوابی) سه مریض‌خانه دولتی که جمعاً فقط ۱۲۰ تخت‌خواب دارند، یک مریض‌خانه بلدی ۵۰ تخت‌خوابی، سه مریض‌خانه نظمیه که جمعاً ۵۰ تخت‌خواب دارند، موجود است. مریض‌خانه‌های مزبور مطب‌های عمومی مجانی نیز دارند. علاوه بر این، مریض‌خانه‌ها یک باب مریض‌خانه آمریکایی (۵۰ تخت‌خواب) و یک باب مریض‌خانه شوروی ۴۰ تخت‌خواب، برای مرضا، مجانی و غیرمجاناً موجود است که آنها نیز مطب‌های عمومی مجانی و پولی دارند. بالاخره سه مریض‌خانه کوچک شخصی، به‌منظور مریض‌های غیرمجاناً موجود است که تحت ریاست اطباء ایرانی اداره می‌شوند و جمعاً قریب ۵۰ تخت‌خواب دارند.

عده تخت‌خواب‌های موجوده تهران چه در مریض‌خانه‌های دولتی یا غیردولتی و چه در مریض‌خانه‌های کوچک شخصی، برای اهالی تهران کافی نیست؛ خاصه آن که عده‌ای از مریض‌های ولایات نیز برای معالجه به تهران می‌آیند و به مریض‌های شهر تهران اضافه می‌شوند، چون در اینجا فقط صحبت از مریض‌خانه‌های دولتی است، باید دانست که خرج اداره‌کردن مریض‌خانه‌ها زیاد و استفاده حاصله از آنها کم است، زیرا عده کثیری اعضا در موسسات مزبور که گنجایش محدودی دارند، حقوق می‌گیرند.

مریض‌خانه اطفال: طهران فعلاً فقط دارای یک دارالرضاعه ۴۰ تخت‌خوابی است، بنابراین باید مریض‌خانه مخصوصی مطابق اصول جدید برای اطفال پیش‌بینی نمود. این مریض‌خانه به‌واسطه کثرت امراض عفونی در میان اطفال، باید دارای تشکیلات خاصی باشد. جمعیت "شیر و خورشید سرخ" خیال دارد، در نزدیکی پایتخت موسسه‌ای برای این منظور تاسیس نماید؛ چنانچه این خیال، انجام ساختمان مریض‌خانه دیگری [باشد]، زاید خواهد بود.

مریض‌خانه امراض مقاربتی: خوب است مبتلایان امراض مقاربتی که وضعیت مرضشان، خوابیدن در مریض‌خانه را الزام می‌کند، در مریض‌خانه تخصصی که دارای نظام‌های دقیق‌تر و سخت‌تری باشد، تحت معالجه و مداوا قرار گیرند.

موسسه جلوگیری از امراض مقاربتی: در قسمت مریض‌خانه‌ها، لزوم تاسیس مریض‌خانه مخصوص به‌منظور مبتلایان امراض مقاربتی که احتیاج به خوابیدن در مریض‌خانه داشته باشد ذکر شد، ولی توسعه سیفلیس و سایر امراض مقاربتی در ایران، تاسیس یک موسسه مخصوصی را به‌منظور جلوگیری از امراض مقاربتی به‌وسیله

9- National Library and Archives of Iran. Accession No.1030046443. Tehran: National Library and Archives of Iran. [Persian]
 10- National Library and Archives of Iran. Accession No.1030046349. Tehran: National Library and Archives of Iran. [Persian]

6- Jahed A. Pars Yearbook. , Tehran: Unknown Publisher. 1932. p. 57-60. [Persian]
 7- Jahed A. Pars Yearbook. ,Tehran: Unknown Publisher. 1932. p. 108-10. [Persian]
 8- Anonymous Writrer. Shafagh Newspaper. 1933 Aug 27; 12(2435). p.2. [Persian]